

ՃԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆՔ

Տնօրէնութեան ստորագրութիւնն
է Պ. Վ. ՊԱՐԱՍՍԵԱ
Հանդիմի վերաբերեալ նամակ կամ գը-
րութիւն Տնօրէնին պիտի ուղարկե նաև
Նվան համ 13
Հրատարակի ամէն ամսոյ 4ին 44ին 21ին
Տարեկան դին է 50 զուրուց:
Ժանուարական տողին 4 դշ:
Դուռը երթալիք լազիրներուն ծախոց
անողին վրայ է:

ԳՈՐԾԱԿԱՇԱԹԻՒԹԻՒՆՔ

Ի ԶՄԻՒՐ Սիմանքիւն Յարութիւն ազա-
ն ԿԱՐՄԻՐ Մուրասեան Պորոս ազա-
ՊԱՐՏԻՉԱԿ Մինստեան Թորոս ազա-
ՀԱՅԻ Քիւզքէնեանով Յովշաննէս ազա-
ԿԱՐՄԻՐ Մարտիրոսեան Պետրոս ազա-
ԱՐԱԲԻՔԻՐ Մամասեան Ճիշտն ազա-
ԵԳԻՊՏՈՍ Կարապետ Պոզոս Էֆենա-
ՏՐԵՊԻՉՈՆ Մուրաս Երգուարդ ազա-
ՔԻՐԱՍՈՆ Մազմանեան Դ Խ. ազա-
ՏՓԻՒՄ Պ. Պետրոս Կ. Հովուածեանց

ՏԱՄՈՒՐԵԱՅ ՀԱՅ ՀԱՅ ՀԱՅ ՀԱՅ

ԹԻՄՄԱՆՅ, ՔԱՂԱՔՈԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՂԵՑԻ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆՅ

ՍՍՀՄՍՆԱԴԻԱԿԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁ

Ազգային հանդէմները միաբանութեան և սիրոյ մեծա-
մեծ օժանդակները ըլլալը կարծենք ապացուցանելու հարկ
չկայ, ուստի չնորհակալ ըլլալու ենք այն ազգասէք սիրտե-
րուն, որոնք զատաձնին խորհեցան Ազգին ցրուեալ անդամ-
ները, սարբին անդամ մը ՚ի մի վայր ժողովելով, դաշտային
զուարճութեան անապակ բաժակիներն անոնց մատուցանել։
Ազգայինք անհամբերութեամբ կ'սորասեն Պայիսի 24ին, երբ
դարձեալ Հիւնքեար—Խակէլսէի գեղեցիկ հովտին մէջ պիտի
միահան հայրենեաց երգերն հնչեցըները։ Արաւատուն կո-
նուխ մարդ նաւակը կամ չողենաւը կը վաղէ, որոց
վայրի գոյնզգոյն զրօշակիներն ու խոշոր տառերով գրուած
կ'եջէ Ս.Զ.Գ. ԵՒ ՍՍՀՄՍՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ վերնագիրերը օդին մէջ
կը ծածանին, մինչեւ երաժշտաց խումբերն իրենց քաղ-
ցրալուր նուազները կ'հնչեցնեն։ Երկինքը մերթ սարզ, փա-
ռաւոր օր մը խոստանայ, և մերթ մեծագնեալ, մեր անմեղ
զուարճութիւնները խանդարել կ'սուառնայ։ Մինչ այս մինչ
այն գարնանային փայլուն արել գաղձեալ հորիզոնին վրայ
կը բարձրանայ, և թող կուտայ ոչ ամէն սիրտերու մէջ տըլի-
րութիւնը փարատի, և ուրախութեան նշոյներն անաբգել
ծագին։ Վոսփրոսին կապուտակ ջուրերուն վրայ, շագե-
նաւներն, իրարու ծափահարութիւն տալով կը սահին, և զա-
ւորթ նաւակներուն միջն երգերու անոց ձայնը ականջն
հասնելով կ'զմայլեցնի։ Շողենաւին մէջ հանդիսականը եր-
բեմն խումբ կեցած խօսակցութիւններ կ'ընեն, եր-
բեմն Ասիոյ կամ Եւրոպայի ափունքը կը դիտեն, ուր կը
բարձրանան այնչափ շքեղ ամարանցները—բնակացանք
այնչափ քնաղակեղ յաւերժահարսանց—սպարտէզնէր որոց
մէջ բացուած վարդերն ու ծաղիկները նկարչն սիրտը. կը
դիւթէն, և մարմանդագեղ բլուրներ, որոնք միգապատ երկ-
նից մէջ քեզ տեսարան մը կը ձևացունեն։ Բնութիւնը, իր
ամէն ճիշտութեամբ աշաց առջե կը ներկայանայ, որոյ մո-
գական զօրութեամբն ըմբռնուած, մարդուս միտքը խորին
երազներու և երեակայութեան աշխարհները կը թուզի։ Հայ-
աստանի անունը, մեռեալ դիւցազանց խումբերը կարծես թէ
առջնին կը բերե, անոր գլխուն եկած բազմապիսի աղջտ-
ները կը խորհինք։ մարդ կը կարծէ թէ այն նաւը Աղիսեսի
նաւն է, որ կիմներեան անդունդները կը նաւարի։ Պղու-
տոնի թափաւորութեանը մէջ, ուր կիսաստուածոց ուրուա-
կանները զինքը բարեւելու պիտի գան, —կարծես թէ Եղիւ-
սեան զաշտը պիտի երթանք Բայց, ո՞չ, աչա Պէյքոզի նա-
ւամատոյցն է երեցածը, ուր պիտի Ելնենք խումբ խումբ,
նուադարաններն առջնին և մեր կոլիսած յամաքին վրայ Պը-
զուառն իշխանութիւն չ'ունի։ Ո՞ւ ալ այս հանդէսով Սրա-
մազգոյ տաճարը պիտի երթանքը, —Քրիստոս բոյը այն
սուս աստուածներն ՚ի վաղուց անտի հալածեր և անոնց բա-
զինները կործաներ է և մեր քայլերը դէպ ՚ի Եկեղեցին կ'
ուղղին, ճանապարհն վրայ երկուստեք յօրինուած դափնի
կամարներու միջէ անցնելով։ Սակայն սոս բարձր կամարին
վրայ կեցող և անցնողներուն գլուխը երկու կողմաննէ վարդեր

սփռող սպիտակազգեստ չորս հրեշտակները սրո՞նք են, —ե-
թէ երեք ըլլային՝ երեք Շնորհները պիտի կարծէինք, եթէ
ինը ըլլային՝ ինը Մուսաները — այն տասնամետայ ալջիկները
դիցուիչի չ'են, այլ զիցուհիներու կը նմանին, մահկանացուք
հիացիք և ձեր քայլերն յառաջ տարեք տակաւին։ Մանա-
ւանդ ձեր յանդուգն նայուածները, պատուհանները մի
բարձրացունեք, հոն ալ հայուհիները և տաճկուհիները խու-
սուն լցուած են, և ամէնքին երեսին վրայ ժամանակ կ'աւարտի
համական մահմիքը զրօշակին այս անգամ մեզ ուրախու-
թեան տեղը կ'առաջնորդեն։ Զօտերով բերկրեալ հովին
այնչափ ոչխարիներ իմբասին ժողովուած չ'է տեսեր, ինչքան
բազմաթիւ Հայկալանց կարմիք Քէսէրը։ Ծփծփուն բազ-
մութիւնը աշեաց արէ կը հոսի Հիւնքեար—Խակէլսիրի դաշ-
տը, ուր ծառերուն տակը պատրաստուած սեղաններն ախոր-
ժակ կ'ը հրապուրեն։ Դաշտային ախորժակ համագամներու
կարուութիւն չ'ունի, և շուտով ամէն մարդ իր որովայինը
գոյն կ'ընէ։ Հանդէսը անօրինող մասնաժողովը գովելի ե-
սանութեամբ հանդիսականաց համար ամէն բան պատրաս-
տած է, զինւոյն բաժակները սրտաբուխ կեցցէներ կը զըր-
դուն, և Օգոստափառ Խնդրակալին, Հայ ազգին, Հայ Սահ-
մանադրութեան, Հայ երիտասարդութեան բաժակներ կ'ա-
ռաջարկաւին։ Գերապատիւ Ներսէ Եսիսկոպոս և Շնորհա-
վայլ Հայր Խըրիմեան սեղանն ու բաժակներն իրենց ներ-
կայութեամբ և կարճ բանախոսութեամբ կը պատուեն։
Ճաշն վերջը թէ թէ կը ներկայացն իսկ կ'սկսի, և մինչդեռ
մէկ կողմաննէ նուազարանները կը հնչեն, միւս կողմաննէ
բազմութիւնը ծառերուն տակ կը ցուուի և ամէն մէկն իր
ուղածին պէս Սահմանադրութեան տարեղաբարձը կը տո-
նախուի։

Պարէն և երգէն ետքը՝ ճառերը կը յաջորդէն։ Ժողովուր-
դը Մասնաժողովին շինել տուած ցանկը կը պատուէ և ներս
կը լցուուի։ Ա. Ա. Շողունք այն ամէն մանրամասն պարագա-
ները, եթէ ձանձրաբանն ըլլալչենք ուղելը, միայն թէ ցանկ
պատուելը տղէկ բան չ'է կ'սենք ու կանցնինք։ Ճառախօսնե-
րուն ամէնը մի առ մի յիշել չ'ենք ուղելը, վասն զի ամէն
մարդ լուց, վերջապէս մինչեւ ժամը թու կէս զբօսնէն, և
հովսին մէջ վեր վար երթանքն ու գալին ետքը բայլերնիս
գարձեալ շողենաւերը կ'աւզպէնք, երեկոյեան զուլ վեփիւ-
ներուն թէ երուովը։ Ազգային Սահմանադրութեան չորսրդ
տարեղաբարձը կատարելով, ամէն մէկերնիս մեր տեղը կը
գառնանք, և մինչեւ Սրեւուն մարզ մանելը տակաւին կը լո-
ւին եռանգուն երիտասարդաց Կէջինք Ս. Զ. Գ. ԵՒ ՍՍՀԱՆԱԴ-
ՌՈՒԹԻՒՆ ազարակները։

ՊԱՆԲԱՆԵՐ

ԵՒ

ԽԱԱՅԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒՅ

Մէր ընթերցողաց երգեմի բազարական տնտեսութեան
վույ յօդուածներ գրել խոտացած երնք, այլ որազույ

դիրքն հազիւ թէ; տեղ կը թողուր որ խօսքելինիս կատարէինք:
Ուստի, ընթերցողաց քաջալերութեանը սպասելով, որպէս զի
կարող ըլլանք թէրթը աւելի մեծցնել կամ շաբաթական ը-
նել, առ աժմ դրամագլխոյ ինսայօղութեան վրայ քանի մը
խօսք կ'ըսենք : Այսպիսի երկրի մը մէջ կը գտնուինք որ ա-
մեն բան գրեթէ նորէն ստեղծուելու հարկաւորութիւն ունի,
ասով ըսելչ'ենք ուզեր, թէ յանցանքը երկրին քովէ, որուն
բնական ճոխութիւնը կարծես թէ մեր հեղգութիւնը կը կը
տամբէ . այլ նոյն իսկ մեր անհոգութեամբ, կամ լաւ ևս ըսե-
լով ընկերական ոգւոյ սպակասութեամբ, մեր թող կուանիք
որ այն ճոխութիւններն անդորք կենան մինչեւ որ մենէ ա-
ւելի ձեռնամուխ օտարներն օր մը գան և մեր ձեռքէն առ-
նեն : Ասիկա ունայն ենթաղրութիւն մը թող չ'կարծուի .
մեք ընկերութիւններ կաղմելչ'ենք գիտեր, քայլ օտարները
խիստ աղեկ զիտեն : Անդղիացիք, որոց գործունելութեանը
բոլը աշխարհ չ'բաւեր, արգէն մեծամեծ ձեռնարկութիւն-
ներու սկսեր են թէ Եգիպտոս և թէ՝ ի Տաճկաստան և ան-
հատական կամ մասնաւոր դրամագլուխները միացընելով,
հաւաքուած միլիոններուն զօրութեամբը ամեն քանի կա-
րօղ կ'ըլլան : Դեռ քանի ամիս չ'կայ մ. ծ ընկերութիւն մը
հաստատեցին նմանապէս (ո՞հը օթօմն Քինքնչեւ եսասէէ՛շն),
Տաճկաստանի մէջ բամբակի մշակութիւնը յառաջ տանելու
համար, մինչդեռ մեր մեծապատիւ սեղանաւորներն, աշոր
առնելին կամ թուղթեր կոտրելին զատ ուրիշքան չ'են ըներ:
իրաւ է որ ասոնք ալ երբեմն շատ շահաւոր կրնան ըլլալ,
քայլ միայն մէկ կամ երկու մարդոց, և այն ալ ուրիշներուն
հարստահարութեամբը . Անգղիա, իբրև առաջին վաճառա-
շահ երկիր, առաջին է նաև ամէն տեսակ առեւտրական և
դրամական ձեռնարկութեամբը . Անգղիա, իբրև առաջին վաճառա-
կան անտեսութեան պարտքը աւելի ընդհանուր հասարակու-
թեան վիճակը բարեւացընելու վրայ կը կայանայ, անոր
համար անօգուտ չ'ըլլար, եթէ Անգղիայ պանքաններուն
վրայ քանի մը տեղեկութիւններ տանք, որոց նմանները մեր
մեջ ալ հաստատուելուն 'ի սրտե փախարօշ ենք, Հարկ չ'կայ
ըսել որ մարդս իր առօրեայ պէտքերն հոգալին ետքը,
պէտք է որ բան մ'աւելցնել և անով դրամագլուխ մը
կաղմէ : Պէտքերը հոգալու միջոցները զանազան են,
այլ դիցուք թէ գործաւոր մը շաբաթը այսքան շիլն
կը վաստըկի, այսքան ծախք կընէ, և քանի մը շիլն ալ
կրնայ աւելցնել, արդ այս աւելցած ստակը, կամ իննա-
յողութիւնը եթէ իր ձեռքը մեայ, կընայ ըլլալ որ դարձեալ
ծախք լնէ, կամ եթէ չ'ընէ ալնէ, առանց շահու պիտի մը
այ, որով շատ գժուար պիտի ըլլայ աճեցընելը :

Անգղիացիք ահա ասոր դարմանը զըտած են, Ճօխն-
Սու-Պատ զոր կրնանք Մեջեւա ու ճրածագլութերու պահաժա-
թարգմանել-ըսուած պանդաները հաստատելով, Ասոնց
կենդրուը մայրաքաղաքներուն մէջ է, և գաւառներն ալ ճի-
ղեր ունին, Գրամագլուխոյ խնայողութեան ամէնէն կատար-
եալ օրինակը Ակոլտիոյ մէջ կրնանք տեսնել, Տօնակաճառը
ոչխար տանող վաճառողները ետ գարձած ատեննին, կամ
ամսէ ամիս իրենց ցորենը ծախող վարձականները (Փարմըն
ստակնին անմիջապէս սրմնքան կը յանձնէն, ուր ո՛չ միայ-
ապահով է և երբ որ ուղեն կրնան առնել, այլ և տոկոս
ալ կ'առնեն: Գեղի փերեզակներն ու մանրավաճառներն [
ըենց վաստակները պանքան կը ձգեն, և հարկը պահանջա-
օրը շահովը պատրաստ տատակ կ'աւնենան նըենց բանեցուցա-
մարդոց ուօնիկը տալու կամ իրենց խանութին և՛ վարչէ-
վճարելու համար: Այս պանքաներուն միջոցաւ է նմանա-
պէս որ մեծ հողատերելին ալ իրենց վարձու տուած երկր-
եամ իանութին վարձքն անսայթաք կ'ստանան:

կաս լրացնելու ըլլք ի զատ ուրիշ մեծ աղեկութիւն մ'ալ կրնան լրել
այն պանքաները : Որովհետեւ ամեն տեղ ճիւղեր ունին ը-
սինք, նաև գեղերը, արդ պանքային պաշտօնեաներն, անհը-
նար է որ իրենց կեցած աւանը կամ գեղը, գոնէ իրենց յա-
ճախորդներուն մէջ ինչքան վստահութեան արժանի մարդիկ
կենալը չգիտնան : Ուստի ըսենք թէ այսօր պարկեշտ մար-
դուն մէկը, ստակի կարօտութիւն ունեցաւ, յայտնի է
որ եթէ սեղանաւորէ մ'ուզէ ծանր տոկա սիտի տայ, բայց

՚ի պահանջել Հարկին պանքան կը զիմէ և իր պէտքը զիւ-
րութեամբ կը հոգայ : Աս Սէմէտ Աէֆիք էֆէնտիին, և
ուրիշ կայսերական քննիչներու տեսած դատերը կ'ապացու-
ցանեն, որ Տաճկաստանի մէջ այնպէս պանքաներ չ'գտնու-
ելուն համար ժողովուրդը որքան նեղութիւն և հարստա-
հարութիւն կը կրէ անխիղճ տոկոսառուներու ձեռքէն, ո-
րոնք իր արիւնը ծծելէ չ'են յագիր : Պանքաներն այս զեղ-
ծումները կը վերցընեն և ինչպէս որ ըստինը, երկու մեծ նը-
պատակներու կրնան համնիլ : Կախ՝ ամէն մարդ, ինչպէս
որ շատ տեղ կը տեսնուի տակաւին, փոխանակ իր խնա-
յողութիւնները պատերուն ծակերը կամ հողին տակը թա-
զելու, շահն առնելով աւելի կը հարստանայ, և երկրորդ ար-
ուեստները, երկրագործութիւնն ու վաճառականութիւնը
կը զարգանան, պէտք եղած ստակը դիւրաւ և առանց ծա-
նըր տոկոսի գտնուելով: Գաւառական ճիշդերու մէջ աւելցած
ստակը կենդրոնական պանքան կ'երթայ, և հօն ալ նմանա-
պէս օգտակար նպատակիներու կը զործածուի: Այս եղանա-
կաւ եր որ Ակովտիոյ պէս աղքատ և սակաւաթիւ բնակիչ
ունեցող լեռնային երկիր մը, հարիւր տարուան մէջ զար-
մանալի յառաջադիմութիւն ըրու : Եթե առաջադիմութիւնը կ'առ

Գամեց բնիկ Անգղիս , որ թէպէտ Սկովտիայեն ռաժը
սկսաւ այս տեսակ պանքաներ կազմելու , բայց և այնպէս
շուտով յառաջ անցաւ , այնպէս որ յետին տասնըհինգ տար-
ուանս մէջ , իր հարստութիւնն ու ճօխութիւնը բաղմա-
պատկեց : Հիմայ Անգղիս մէջ , մասնաւոր պանքաներն՝ ի
բաց տակեալ 1,600ի չափ ձօյնդ—Սրո՛ւ ըսուած պանքաներ
կան , որք երկրին ամէն կողմը տարածուելով , ազգին ստա-
կը կ'առնեն և օգտակար կերպով կը գործածեն : Լմնարայի
մէջ եղած 12 հայնթ—Սրո՛ւ պանքաներն այնչափ գործ կը
տեսնեն , որ անոնց յանձնուած ստակին գումարը միշտ 72
միլիոն Անգղիսկան լիրայի կը հասնի : Միացեալ Թագաւո-
րութեան , այսինքն Անգղիս Սկովտիայ և Խղանտայի մէջ
գոնուած բոլը պանքաներն ու անոնց ճիւղերը 5,000ի կը
հասնին : Սակայն երթալով ստակը շատնալուն , պանքանե-
րուն ալ զրամագլուխը շատնակու է , ուստի շատ պանքաներ
զրամագլուխնին միացընելով աւելի հաստատութիւն և վարկ
(քրէտի) կ'ստանան հասարակութեան ըոլ : Բաժինները
և լիրայէն մինչև 5 լիրանոց են , այնպէս որ ամէնէն փոքր
զրամատէրն ալ , կրնայ նաև պանքային բաժանորդ ըլլալ :
Յուսանք թէ այս համառօտ տեղեկութիւններն օգտակար
կինան ըլլալ մեր ընթերցողաց , մենք մեր կողմէնէ , չպիտի
անհոգանամի երբէք ուրիշ անդամ այս կարեոր իննդըին վե-
րայ վերադառնալու :

Ա.Արա ԵԿ ԱՐԵՎԵԼԵԱՆ ԵԽՈՂՈՅԻ ՄԵ

ԱՐԴՅՈՒՆ ԵՐԱԾ ԱՇԽԱԲԱԴԱԿԱՆԻԹԻՒՆԵՐԸ

Հարունակոթիւն եւ վերջ Տես թիւ 2, 4, 3 եւ 42

Այսպէս իրենց հաղորդակցութիւնները ապահովցնելով Պուտիանները զանազան կողմերէ Քօլսանի վրայ յարձակում մը կը պատրաստէին այս տարի (1863), որն որ անտարակոյս պիտի կատարուեր, եթէ Եհաստանի ապատամբութիւնը Անդէրսուրկի արքունիւաց ուշադրութիւնն ուրիշ տեղ հրաւիրելով, այս նոր արշաւանիքն ետ չթողուր:

կան է որ գիտաներ թէ քօլսան առնուղըս պէս, ի՞ւշտ
որ 250.000 բնակիչ ունի, Առևտոյ կայսրութեան մասը պի-
տի ըլլայ: Այս նոր աշխարհակալութիւնը Առևտոյ համար
հազուագիւտ բան մը պիտի ըլլայ, վասն զի ասովլ նչ թէ

միայն Ս. Փղանստանի հետ ուղղակի յորպարերութեան պլանը
մննէ, այլ եւ դինուարական նպատակներու համար գերա-
զանց հազարդակցութիւններ պիտի բանայ : Իրօք՝ Ա. մու—
Տարիա կամ Ոքսոս գետն, այն ատեն ուռաւական գետ մը
պիտի ըլլայ, եւ այս ճամբով 10 օրուան մէջ գունդեր
կրնան հասնիլ Հնդկաստանի մէջ եղած բրիտանական եր-
կիրները : Տասը տարի բաւական է որ Ուռաւիա հաս-
տատուն կերպիւ իր իշխանութիւնն այն երկիրներն հիմնէ,

մար, մեզի կուգայ որ 250,000 դահնեկանի գումարը շատ մեծ բան մը չ'է, և աղջն ալ ասիկա պէտք չէ մերժէ: Թու այն ուսումնարանը կղերական չ'ըլլայ, վասն զի մենք չ'ենք ուզեր որ Հայ կղերն ալ, ժողովրդէն զատ մարմին մը ձեւացընէ ինքնի իրեն, ինչպէս են ուրիշ եկեղեցիներու մէջ: Մէկ ժողովրդական կղեր կ'ուզենք, և ասոր համար չ'ենք կամիր որ մասնաւոր ընծայարաններ և միջնադարեան իմաստակութիւնը մեր մէջ ալ հաստատուի: Նոյն իսկ Հայաստանի վանքերն ալ մեծաւ մասամբ ՚ի հնուց անտի աւելի աղքատանոց ներ եղած են քան թէ մենարաններ, և ասոր ասրացոյցը յայսնի կը տեսնուի անով որ ժողովրդեան անմատչելի տեղեր չ'են անոնք, ուր ամէն ժամանակ տշխարհականներն ուխտի և այցելութեան կ'երթան: Պատմիարակութիւնը երեք աստիճան բաժնուելու է, նախնական՝ երկրորդական և բարձրագոյն: Նախնական դաստիարակութիւն անոնք կ'առնեն, որոց վիճակը չ'ներէր կատարեալ ուսմունք առնելու, և միայն խիստ կարեւոր եղած կրթութեանց սկզբունքը կը սովորին, Երկրորդական դաստիարակութիւնն անոնց համար է, որոց վիճակը թէեւ կը ներէ մինչև սահմաննեալ աստիճան մ'իրենց ուսումնքը շարունակել, ոյլ որովհետեւ իրենց կեանքը ազատական պաշտօններու նուիրել չ'են ուզեր, անոր համար կատարեալ Հայերէն, Պաղիերէն և Տաճկերէն, և ուրիշ իրենց պէտք եղածին չափ զիտութիւնները սովորով զոհ կ'ըլլան, և այնուհետեւ իրենք զիրենք վաճառականութեան կուտան կամ ուրիշ տեսակ գործերով կ'զբաղին, իսկ բարձրագոյն ուսմունքը հարկաւոր է կղերին, վարժական պետաց, մատենագրաց և՛ն, այսինքն բոլոր անոնց ողջ ազատական պաշտօնով մը աբրտի անցրնեն կեանքերնին: Աթուախնական ուսումնարաններ ունենալու են ամէն թաղեր և գիւղեր: Երկրորդական ուսումնարաններ ունենալու են գոնէ սմէն քաղաք, և կոստանդնուպոլայ ամէն արուարձանները: Ճարդարագոյն զիշենութիւն ուսումնարան մ'ըլլալու է, ՚ի կ. Խօփս: Այս հաստատութեանց մեծագոյն մասն արդէն կայ, ինամք տանելով իրենց նպատակին կրնան ծառայել: Աը նոյ գիշենութիւն ուսումնարան մը հաստատել, ուր ՚ի մաս աւորի վարժապետութեան կամ եկեղեցական վիճակներու ահմաննեալ երիտասարդներն, Երկրորդական դարոցներէն ընելով իրենց ուսմունքը ձրի շարունակեն, և եթէ ծնող մ' Հաճի միայն կատարեալ ուսմունք տալու համար իր զաւաը հն գնել՝ տարեկան ծախսքը վճարելու է:

Ահա Սպային վարչութեան կատարելիք ջանքը, զոր շատ
ծանր չ'ենք կարծեր, իսկ ուսմանց ընթացքին վրայ ուրիշ ան-
դամ խօսելու առիթ կ'ունենանք:

Պաստիարակութեան խնդրոյն վրայ լիճաբանութիւններ բացուելով, Առջ. Աղաթոն էֆէնտիփի կարծիքն այն էր որ մինչեւ ազգային ելումուտը կարդի չերուի, գիշերօթիկ վարժարանի շինութեան համար նոր ծախք չբացուի: Աղերական դպրոցի համար գեր. Ներակ նպիսկապոսը կրօնական ժողովոյն կողմանէ առաջարկեց որ վանքերուն ծախք բարձր կ. Պօլիս ընծայարան մը բացուի, եւ անկէ ելած նոր ընծայարանը Հայաստանի վանքերը երթարով ուսմունքը տարածեն: Առջ. Օտեան էֆէնտին դիտողութիւն բրաւ

թէ հայ կղերը վանական եւ աշխարհականի կը բաժնուի .
ուստի իր կարծիքն այն էր որ վանական կղերը վանքերու
մէջ իր դաստիարակութիւնն առնելու է , իսկ աշխարհական
եկեղեցականութեան իմաստագողները կարող են հասարա-
կաց դպրոցներու մէջ իրենց ուսմունքն ընել : Ա.Ա. Քանդի-
ամէնէն կարևորը ազգային ելեւմնից եւ պարտուց ինչպէս
նաեւ քաղաքական ժողովոյ հրաժարեալ անդամոց տեղ
նորերն ընտրելու ինդիվիներն են , ուստի ժողովը որոշեց որ
ներկայ գոմուողներն իրենց քուէները տան , եւ բացակայ
երեսվոխանաց ալ քուէներն ուզուելով , քուէարկութիւնն ի
գործ դրուի :

•Քաղաքական ժողովոյ տեղեկադրոյն, վրայ մեր ըբած
դիտողութիւններն, ընթերցողք քիչ մը վերը մասնաւոր յօդ-
ուածի մը մէջ կընան կարգալ:

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

ԵՐԿՐԱԳՈՒՆԴ

ՀՐԱԳԻՐ ՄԱՆՉԵՍԹԵՐԻ

Երէւագոնսի երկոտասամաներորդ թիւը հասած է արդէն, և
հրատարակութիւնը կանոնաւոր կերպիւ կը շարունակուի :
Անդզիոյ պէս ազատ երկրի մը մէջ, ուր տալազրութիւնը
կանոններու առկի ճնշուած չ'է, հայերէն լրազիր մը մեծ կա-
րևորութիւն ունի, ինչպէս որ Երէւագոնդին պարունակած
յօդուածները կ'ապացուցանեն : Մասնաւորապէս հայերու
վիճակին եւ ազգասիրութեան, հոգւոյն վրայ զբուածներն ըն-
թերցովաց ուշադրութեամն արժանի են : Մտօրազրութեան
տեղն է Սարէխս աղա Հիսարչեանի սենեակն ՚ի Ղալաթա,
Տէյիրմէն խան : Տարեկան գինն է, հանգերձ ծախիւք փոս-
տայի, 25 շիլին :

ՀԱՅԵԼԻ ԳՈՐԾՈՑ

ՏԻԴՐԱԿՆԵԱՆ ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ

Այս զբքիս հետո նաև կարգապետը որից վրայ եղած
ամբաստանութիւնները հերքելու մասով զբած է, մասնա-
ւոր նամակաւ բոլոր օրագիրներին խնդրած էր, ինչպէս նաև
մեզ, որ վրան խորհրդածութիւն ընենք: Այլ այն աշխատու-
թիւնը ուրիշներու թողլով, մեր կողմանէ միայն հետուեալ
անդզիական առածը յիշեցունել հարկ կը համարինք: Դա ո՞՛
բնո՞ւ էր անցին բժեշին ըլլալ հ'ողով խնդիր հիմունք մը հոնենեայ:
Որ ունիցի ականջս լսելոյ լուիցէ :

Գինն է 6 զուբուշ, եւ կը ծախտուի ամեն չայ զրավաւ վաճառացքով:

Համառօտ պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն Հայոց
յօրինեց Ա. · Հ. Հայկունի կը ծախուի ամէն հայ գրավա.
ճառաց քով։ Գին 60 փարայ։

Քնար Հայրենի Աղքային նոր եւ հին երգերու ընտրել
լադունից բովանդակութիւն մը . կը ծախուի Մերձանը Պ.
Պաղտասարի դրատունը եւ ամէն հայ դրավաճառներու
քով։ Գին Յ զուրուշ։

Վարագայի Հավատիսի մէջ Սահմանադրութեան տարեդարձի նկատմամբ կծու եւ ոչ միաբանասէր ոդիէ շարժեալ, յօդուածոյն վըսց ընդհանրութենէ սառաւադրեալ բողոքագիր մը անցաւ ձեռքեռնիս բայց խիստ ուշ հասած ըլլալուն չիրցանք այս անդամ հրատարակել. այս մասին արդոյ հասարակութեան ներումը կը խնդրենք, յիշեցընելով որ եթէ անպատճառ այս շարթու հրատարակուիլ կը բաղձան, յաւելուծով մը հրատարակելու պատրաստ ենք: